

Nyilvános szereplés a zeneiskolában, a felkészítés folyamata és perspektívái

Írta: Márfi Rita

Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskola

kovacsneमारfirita@gmail.com

Lektorálta: Dr. Bredács Alice Mária PhD

Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar

alice.bredacs@gmail.com

A zeneiskola a klasszikus zene megismerésének, abban való elmélyülésnek az első állomásai között van. A növendékek jónéhány olyan, impulzussal találkoznak itt, ami egész életükre hatással lehet. Az egyik ilyen fontos tapasztalás, a nyilvános szereplés. Számos szakirodalom kínál segítséget abban, hogyan kell felkészülni koncertre, vizsgára, azonban fontos kiemelni, hogy ezt a feladatot elsők között a zeneiskolai tanárok végzik. Míg a sportban arra specializálódott pszichológusok segítik a versenyzőket, a zenetanulásban nincs kifejezetten a zenei versenyek lelki-pszichés háttérét segítő szakember. Ez a feladat teljes mértékben a zenetanárookra hárul. E munka rendkívül összetett, egyrészt a szerepléssel járó változó külső hatások, másrészt a növendékek eltérő habitusa miatt. Még a legrátermettebb, határozott kiállású tanítványt is el kell látni számos jó tanáccsal, és a felkészülés adott szakaszában modellezni is érdemes a koncerthelyzetet.

A továbbiakban igyekszem bemutatni a szereplés külső és belső változóit, illetve azokat a technikákat, melyekkel hatékonyá tehető a közös munka.

Márfi Rita vagyok, huszonkét éve dolgozom zenetanárként, jelenleg a Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskolában. A diploma megszerzése óta az alapfokú zeneoktatásban tevékenykedem, zongora tárgyat tanítok (emellett a felsőfokú zeneoktatásban is részt veszek, a 2000-es évek elejétől, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola,¹ illetve a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetének oktatójaként). Szívesen foglalkozom ezzel a korosztállyal, és osztom volt zongoratanárom, Pethő István (1993) véleményét, miszerint éppoly örömmel tölt el, ha felfedezhetek ígéretes tehetségeket, mint amikor a komolyzene szeretetét plántálom el növendékeimben.

---

¹ 2011. szeptember 1. óta jogutódja a Debreceni Református Hittudományi Egyetem.

Kulcsszavak: alapfokú zeneoktatás, koncerthelyzet, lámpaláz, pszichológiai immunitás,² vegetatív reakciók,³ reziliencia⁴

Tehetségfejlesztés a zeneiskolában

A tehetségfejlesztésre, illetve a zenei képességek kibontakoztatására vonatkozó alapelveket az oktatási intézmények pedagógiai programjai tartalmazzák, így például a Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja⁵ „*A tehetség, képesség kibontakozását segítő tevékenység*” fejezetben tárgyalja a zeneiskolai „*tehetséggondozás formáit.*”

A nemzetközi, országos és regionális versenyek mellett az iskolai növendék-, házi- és tanszaki hangversenyek nyújtanak lehetőséget arra, hogy a diákok megmutassák tudásukat.

Az intézmény Helyi Tanterve⁶ a versenyek mellett kötelező szerepléseket is előír. Ezek a következők:

- A félévi meghallgatás, ahol azonos vagy hasonló nehézségi fokú technikai gyakorlatok és előadási darabok alapján, a tantervi követelmények teljesítésének színvonalát méri fel a tanszaki közösség.
- Az év végi vizsgán meghatározott vizsganyagból tesznek beszámolót a tanulók. Mindkét esetben az „A” és „B” tagozatos diákok külön vizsgáznak.
- Évente egy osztályhangversenyen is játszanak a növendékek. Ez egy nyilvános koncertalkalom, ahol a gyerekek bemutatják tudásukat a szülőknek, hozzátartozóknak és tanszaktársaiknak.

A zongoratanítás feladatait a Klasszikus zene Zeneművészeti ág, Billentyűs tanszak, Zongora tantárgy tanterve foglalja magába, amely a diákok kognitív, affektív és pszichomotoros

---

² „*A pszichológiai immunitás egy feltáró, védő-mozgósító-megelőző rendszer, amely képes felerősíteni a mentális egészség megőrzését támogató kompetenciákat és kiegyensúlyozni a személy és környezete közötti kölcsönhatásokat.*” (Oláh 2005, idézte: Bredács 2018:2)

³ „*A test, amikor a fenyegetettséget észleli, a belső válaszok komplex sorozatával válaszol. Ha a fenyegetettség gyorsan elmúlik, a vézreakció lecsillapodik, és a fiziológiai állapotunk visszatér a normális szintjére.*” (Atkinson 1999:411)

⁴ „*A fogalom a mérnöki fizikából került a humán területre. A társadalomtudományokban a reziliencia eredeti jelentése olyan rugalmasság, illetve reagálás, amely egy személy pszichés harmóniájának helyreállító képességére, ennek mértékére és gyorsaságára vonatkozik, valamilyen nagyobb lelki megterhelés vagy sérülés esetén.*” (az idézetben Békésre 2002 hivatkozik: Berács és Takács 2020:67)

⁵ Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja 35–36.

⁶ Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskola Helyi Tanterve 52–53.

képességeinek évfolyamokra bontott fejlesztését a hangszer gazdag irodalmán keresztül írja elő. Tehát az, hogy a tanulók mások előtt is számot adnak fejlődésükről, a zeneiskolai munka szerves része, hisz a gyerekek ezeken az alkalmakon tudják bemutatni zenei kifejező eszköztáruk aktuális színvonalát. Történjen ez szakmai bizottság, vagy a szülők jelenlétében, e produkció során elvárt a felkészülés magas színvonala.

Megküzdés mint a tehetség egyik komponense

Az, hogy ki milyen minőségben képes egy vizsgaszituációban teljesíteni, függ a stresszel való megküzdés egyéni színvonalától. E tekintetben már a hét-nyolcéves kezdő, hangszeres tanulók közt is nagy különbségek vannak. Gyakorlatom több, mint húsz éve alatt találkoztam szerényebb adottságú növendékkel, aki lassan memorizált, a zenei, technikai kihívásokat sem tudta maradéktalanul megoldani,⁷ azonban a pódiumon tetszetősen produkált. A kisebb megakadások nem zökkentették ki, sőt képes volt néhány ütemes kihagyást is a lehető legtermészetesebben kezelni. A másik esetben egy rendkívül jó adottságokkal rendelkező kezdő tanítványom a koncertteremben még a hangszerpróbára sem volt hajlandó színpadra állni. Hiába az alapos felkészülés, a lelkiismeretes gyakorlás, úgy érezte, megbénítja a félelem. E két példa mutatja, hogy a növendékek különböző módon reagálnak a nyilvános megmérettetésre. Különösen a kezdőkre, sőt olykor még magasabb évfolyamos zeneiskolásra is jellemző, ha megkérem, mondja el a félelem okát, a „*Mi lesz, ha elrontom?*” választ kapom. Gyakori jelenség, ha a szereplés után a növendéknek értékelnie kell a teljesítményét, alig emlékszik valamire, de, ha mégis, csak a tévesztésekről számol be. Valóban, a szövegbiztonság szembevethető fokmérője egy produkciónak, azonban nem csak ez határozza meg az előadás színvonalát.

A szereplési helyzetek előtti izgalmi állapot két alapvető formája különböztethető meg: az egyik segíti, a másik gátolja a teljesítményt.

„Az úgynevezett facilitáló szorongás azt jelenti, hogy valakire a magas izgalmi szinttel járó feladatok serkentőleg, energizálóan hatnak, kifejezetten javítják a kognitív teljesítményét, vagyis a figyelmét, emlékezeti folyamatait és a probléma megoldását. Az úgynevezett debilizáló

---

⁷ Hangsúlyozva, hogy e két komponens közé nem húzható éles határvonal, hisz még egy skálát sem önmagáért, mechanikusan gyakorolunk, hanem érzékeny füllel, mert ezzel alapozzuk meg az előadási darabok virtuóz, ugyanakkor intelligensen megfogalmazott elemeit.

szorongás esetén azonban a magas izgalmi szinttel járó feladatok bénítóan hatnak a diákra, és kifejezetten csökkentik a teljesítményét.” (Fülöp 2019:173).

Felmerül a kérdés, hogy a kognitív aspektus mellett a vizsgaszituációban tapasztalt érzelmek kontrollálásának képessége lehet-e a zenei tehetség egyik komponense?

Egyes pszichológiai immunkompetencia kutatási eredmények szerint az érzelmi kontroll az általános iskolások körében általában alacsony szintű, ráadásul az eredmények szórása magas. Ez azt jelenti, hogy a fiatal tanulók némelyikének nagyon-nagyon alacsony az érzelmi kontrollja. (Bredács 2020b). *„Az Érzelmi kontroll a kudarcok és a negatív érzelmek átalakítására hivatott, konstruktív viselkedés... Másrészt a művészeti kifejezés gyakran inkább az érzelmek megélését támogatja és nem a kontrollálását.”* (Bredács 2020a: 21, 2020b) Így az érzelmek kontrollálása egyes fiataloknál különösen nehéz lehet.

Howard Gardner az 1983-ban felállított többszörös intelligenciamodelljében – melyben hat intelligenciafajtát különböztet meg – az egyik faktor, az emocionális szabályozás:

1. nyelvi, 2. logikai-matematikai, 3. térbeli, 4. zenei, 5. testi-kinesztéziás, 6. személyes intelligencia. Ez utóbbi két összetevőből: a személyen belüli (intrapersonális) és a személyközi (interperszonális) intelligenciából áll. A személyen belüli intelligencia foglalja magába az érzéseink kontrollálását, irányítását. (Atkinson 1999) Ez alapján velünk született képesség, hogy stresszhelyzetre miként reagálunk. Azonban a legújabb kutatások arra világítanak rá, hogy az emberi agy és az emberi intelligencia plaszticitást mutat, tehát a tapasztalatok és a társas környezet hatására egész életen át képesek intenzíven fejlődni. (Dehaene 2022) Ebből adódik, hogy az érzelmi intelligencia, a pszichológiai immunkompetencia és ennek összes faktora, valamint a reziliencia is fejlődőképes.

Egy, viszonylag új koncepció szerint személyes erőforrások egész sora felel azért, hogyan kezeljük a kihívásokat, miként tudjuk a negatív hatásokat konstruktív erőforrássá formálni. Ez a pszichológiai immunkompetencia.

„A pszichológiai immunitás mára olyan többdimenziós integrált koncepcióvá nőtte ki magát, amelyhez egy komplex működő modell tartozik, melyben a személyes, rugalmas erőforrások vagy adaptív képességek a stressz okozta lelki sérülésektől védettséget nyújtanak.” (Bredács 2018:3)

A Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív (PIK) foglalja össze a sikeres megküzdés 16 képességterületét. (Oláh 1999:18–20). A következőkben Bredács Alice Mária (2014:169) e képességterületek alapvető jellemzőjükkal definiált változatát mutatom be.

1. Optimizmus: hit az események kedvező alakulásában.
2. Kontrollképesség: a saját érzelmek ellenőrzésének képessége.
3. Koherenciaérzék: az életcélok, a gondolkodás, az érzések és a viselkedés összehangolása.
4. Öntisztelet és kreatív énkép: a pozitív, de reális önértékelés talaján a büszkeség, az önjutalmazás, a saját testi-lelki egészség ápolása.
5. Növekedésérzés: a saját fejlődés folyamatosságának és az önkiteljesedésnek a megélése.
6. Kihíváskeresés vagy forrásmonitorozó képesség: a fejlődésre és az újra való nyitottság.
7. Énhatékonyság-érzés vagy forrásmobilizáló képesség: erősíti a meggyőződést, a célok elérését, a helyes tevékenységek kiválasztását.
8. Forrásteremtő képesség: a találékonyság, leleményesség, alkotóképesség, amelyek segítik az élettervek, ötletek, alternatívák kialakítását, az ismeretek átstrukturálását és a megvalósítást.
9. Társas monitorozó képesség: a társas környezeti információk érzékeny és szelektív észlelése és felhasználása. Ennek pozitív irányultsága az empátia.
10. Társas mobilizáló képesség: segíti a kapcsolatteremtést, mások meggyőzését, támogatásuk megszerzését, aktivizálását és irányítását.
11. Társas forrásteremtő képesség: segíti a csoportépítést, a szervezést, az együttműködés irányítását.
12. Szinkronképesség: a környezeti változások követésének képessége a végzett tevékenységre való odafigyelés mellett.
13. Kitartás vagy célorientáció: a feladatok végigvitelének képessége, gátló körülmények mellett is, valamint a jutalom késleltetésének képessége és a magas frusztrációs tolerancia együttese.
14. Impulzivitáskontroll: az ösztönök megfékezésének, a viselkedés racionalizálásának, helyénvaló formáinak kiválasztásának képessége a várható következmények kontextusában.
15. Érzelmi kontroll: a kudarcok és a negatív érzelmek konstruktív viselkedéssé való átalakításának képessége.

16. Ingerlékenységátlás: az indulatok, a düh, és a harag feletti ésszerű kontroll gyakorlásának és konstruktív felhasználásának képessége.

Azok a növendékek, akik magas pszichológiai immunitással rendelkeznek, könnyebben alkalmazkodnak a koncerthelyzet kihívásaihoz, az esetleges kudarcok nem rombolják elköteleződésüket, képesek újragondolni, átstrukturálni eddigi gyakorlatukat és személyes erőforrásaik koncentrált mozgósításával kihívásként tekintenek a megoldandó feladatra.

Stressz és az arousal

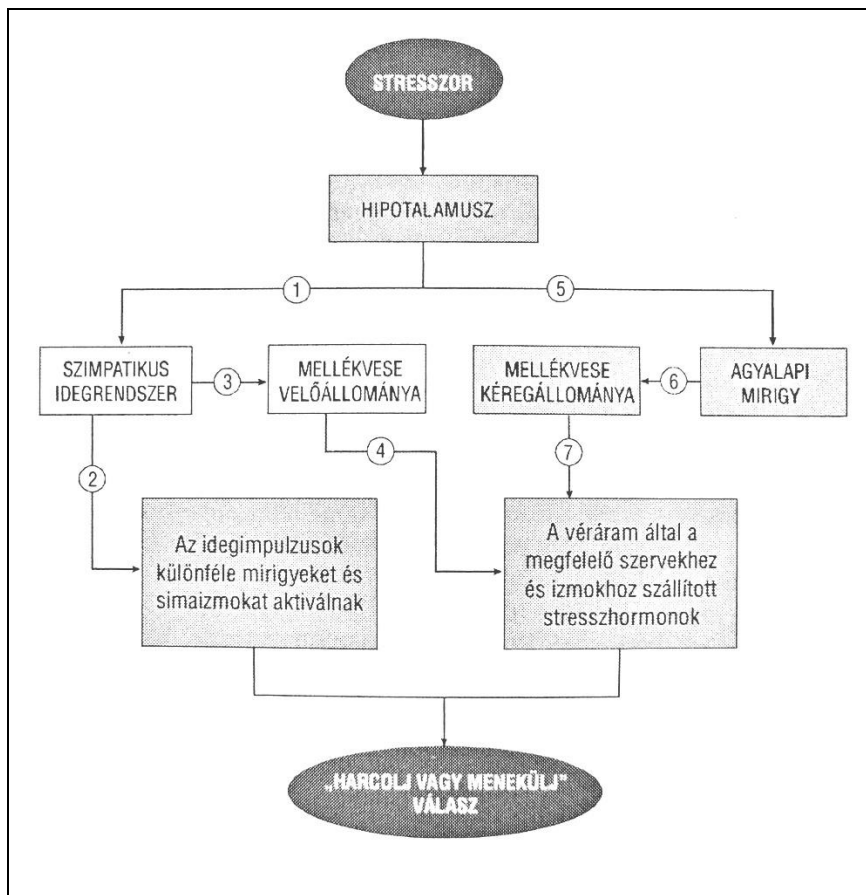
Aki már átélte a szereplés sajátos hangulatát, megtapasztalta annak fiziológiai sajátosságait is. Ilyen a szapora pulzus, a gyomorgörcs, kézremegés, légszomj, szélsőséges esetben beszűkült tudatállapot. A test készenléti funkcióba kapcsol, melyet a „*harcolj vagy menekülj*” lelkiállapottal lehet igazán szemléletesen leírni. E változásokért az arousal-rendszer felelős, és ez a Selye-féle általános adaptációs szindróma (GAS) (1976) első szakasza, az azonnali vészreakció (fokozott figyelem). Rövid ideig tart, és a szimpatikus idegrendszeri hatás fokozódik, ami a hatékony válaszadást segíti elő. Hosszabb ideje fennálló stressz esetén a második, ellenállási (rezisztencia) szakasz az alkalmazkodást biztosítja, ami a tartós hormonhatással károsítja a szervezetet. A harmadik szakaszban, amikor a stressz nem szüntethető meg, a szervezet a kimerüléssel járó fázisba lép. (Selye, 1976; Dávid, Fülöp, Patáky és Rudas, 2014 megállapításaira hivatkozik Bredács és Takács, 2020:64)

Donald O. Hebb (1995): az arousal meghatározására az éberség, izgathatóság fogalmakat használja, melynek magas szintje emocionális rendellenességként nyilvánul meg.

Míg a felfokozott lelkiállapot testi tüneteit a vegetatív idegrendszer szimpatikus ága idézi elő, a vészhelyzet elmúltával a paraszimpatikus idegrendszer gondoskodik arról, hogy a nyugalmi állapot visszaálljon. „*A vegetatív idegrendszernek ezeket a működéseit az agy bizonyos területeinek – például a hipotalamusznak [...] és a limbikus rendszer egyes részeinek – aktivitásai váltják ki. Ezeknek a területeknek az impulzusai az agytörzsi idegmagvakhoz jutnak, amelyek a vegetatív idegrendszer működését vezérlik. A vegetatív idegrendszer ezután közvetlenül irányítja az izmokat és a belső szerveket, hogy beindítsa az említett testi változásokat, valamint a mellékvese hormontermelésének szabályozásával közvetlen is részt vesz további fiziológiai reakciók előidézésében.*” (Atkinson 1999:322)

„A stresszhelyzet aktiválja a hipotalamuszt, mely két idegi-hormonális rendszert szabályoz: a szimpatikus idegrendszert s az adrenokortikális rendszert. A szimpatikus idegrendszer a hipotalamuszból érkező idegimpulzusok (1) hatására aktiválja a vezérlése alatt álló különböző belső szerveket és simaizmokat (2). Gyorsítja például a szívritmust, s kitágítja a pupillát. A szimpatikus idegrendszer jelzést küld a mellékvese velőállományának is (3), hogy bocsásson adrenalint és noradrenlint a véráramba (4). Az adrenokortikális rendszert az aktiválja, amikor a hipotalamusz egy CRF nevű vegyületet választ ki, amely a hipotalamusz alatt elhelyezkedő agyalapi mirigyre hat (5). Az agyalapi mirigy ACTH-hormont választ ki, mely a vérárammal eljut a mellékvese kéregállományába (6), ahol olyan hormonok kibocsátását serkenti, amelyek a vér cukorszintjét szabályozzák (7). Az ACTH a többi belső elválasztású mirigynek is jelzést ad, mintegy 30 további hormon kiválasztására. A különböző stresszhormonok véráram által közvetített összegződő hatása, valamint a vegetatív idegrendszer szimpatikus ágának idegi aktivitása alkotja a »harcolj vagy menekülj« választ.”

1. ábra. A „harcolj vagy menekülj” válasz.

Forrás: Atkinson, 1999:412

Ahogy korábban említettem, egy bizonyos szintig a felfokozott izgalmi állapot javítja a teljesítményt, azonban a túlzott stresszreakció minden esetben rombolja azt. Ha ez az állapot többször ismétlődik, és a tanár nem ad kapaszkodót a téves beidegződés kezeléséhez, az teljesítményszorongást válthat ki. Ez, egy állomásról állomásra nyomon követhető folyamat, a koncerten.

A következő táblázat a teljesítményszorongás tüneteit mutatja be sportolók és zenészek esetében.

1. táblázat. A teljesítményszorongás kialakulása.

A teljesítmény-szorongás kialakulásának állomásai	A teljesítményszorongás tünetei sportolóknál	A teljesítményszorongás tünetei zenészeknél
Magas stresszszint a teljesítmény miatt	Az erős stressz motiválhat is egy sportolót, hogy a legjobbat hozza ki magából, de szorongáshoz is vezethet.	Felfokozott érzelmi állapot a szereplés előtt, ami egy bizonyos mértékig javítja, ezután pedig már rontja a produktumot.
Adrenalinlöket	A kihívással szembesülve a testet elönti az adrenalin, a sportoló „küzdj vagy menekülj” állapotba kerül.	A testi tünetek intenzíven jelentkeznek (kézremegés, fokozott izzadás, szapora légzés...).
A testi feszültség gátolja a készségeket	A feszültség megbénítja az izmokat, akadályozza a készségeket, a sportoló nem képes a normális szinten teljesíteni.	Az izmok befeszülnek, a bénító félelem érzése eluralkodik a szereplőn.
Fokozott tudatosság	A sportoló ügyetlennek érzi magát, a figyelmét az általában automatikus mozgások és cselekvések végrehajtására irányítja.	A produkció közben spontán bevilanó gondolatok, melyek a darab aprótechnikai kidolgozottságára irányulnak (pl. az ujjrendre).
Lefagyás és még több hiba	Ahogy a szorongás és a feszültség csúcsra jár, a sportoló lefagy, nem képes kivitelezni a feladatot, és még több hibát vét.	Az újszerű gondolkodás felborítja a koncentrációt, szövegbizonytalanságot eredményez.

A teljesítmény-szorongás kialakulásának állomásai	A teljesítményszorongás tünetei sportolóknál	A teljesítményszorongás tünetei zenészeknél
Negatív belső monológ	Az énbeszéd kritikusabbá és negatívabbá válik, a hibákra és a vélt gyengeségekre koncentrálnak.	A szereplő csak a hibára figyel, képtelen „továblendülni”.
Még több hiba	A negatív belső monológ fokozza a szorongást, még jobban eltereli a figyelmet a feladatról, s ez még több hibához vezet.	A negatív belső monológ miatt teljesen szétesik a koncentráció, amely további hibákat generál.

Forrás: Hemmings, 2018:244–245, Márfi kiegészítésével 2024

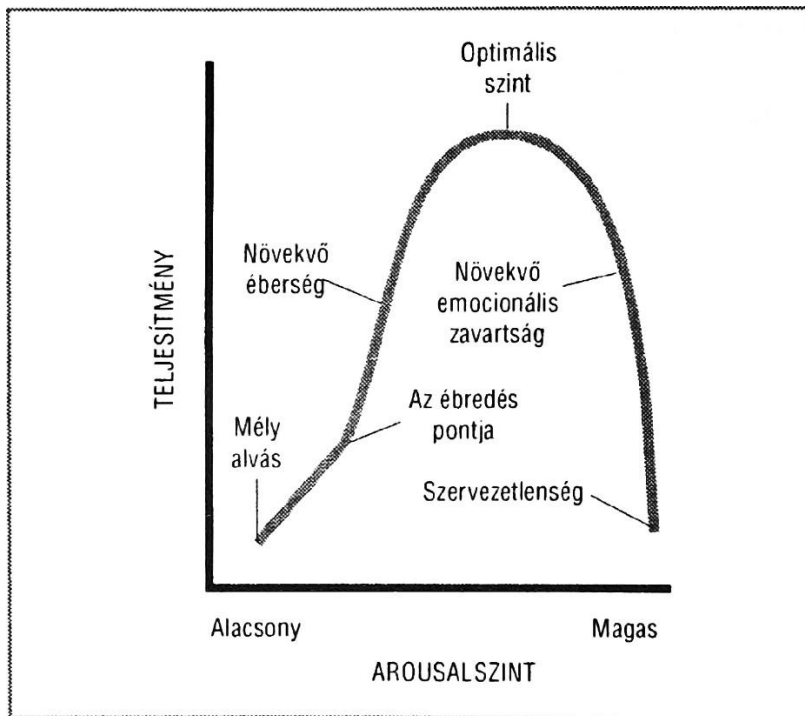
Az ismétlődő kudarcélmény a teljesítményszorongás mellett rombolja a növendék önértékelését, a későbbi jó teljesítményébe vetett hitét. Tanult tehetetlenségről akkor beszélünk, ha a növendék a vártnál gyengébben szerepelt, és ez a sikertelenségérzés rögzül nála (Overmier és Seligman 1967; Seligman és Maier 1967). Ezt követően már nem hiszi, hogy bármilyen befolyása lenne cselekedetei következményeire, például a több gyakorlás sikerhez vezetne. Ez a meggyőződés rombolja a motivációját, és negatív hatással van a későbbi eredményeire. (Carver és Scheier 2006)

Különösen fontos tehát, hogy a tanár tisztában legyen a hibázáshoz vezető folyamat és e tendencia sajátosságaival, hisz így tudatos segítséget nyújthat a jövőben a felkészülés és a szereplés utáni időszakban egyaránt.

A legjobb teljesítmény az emocionális arousal közepes szintje mellett várható. Ébredéskor az arousal szint alacsony, ekkor nem lennének képesek magas szinten teljesíteni. Az arousal-görbe alakulását a feladat komplexitása is befolyásolja. (Atkinson 1999)

„Az ábra az emocionális arousal és a teljesítmény hatékonysága közötti feltételezett kapcsolatot mutatja be. A görbe pontos alakja a feladattól és a viselkedéstől függően változik. (Hebb, 1972 nyomán)”

2. ábra. Az emocionális arousal és a teljesítmény

Forrás: Atkinson 1999:336

„Az arousal optimális szintje és a görbe alakja a különböző feladatoknál eltérő. Egy egyszerű, jól begyakorolt rutinfeladat sokkal kevésbé érzékeny az emocionális arousal általi megzavarásra, mint a bonyolultabb tevékenységek, melyek számos gondolkodási folyamat integrációjától függenek.” (Atkinson 1999:335) Ezért gyakorló zenetanárként mindig ügyelek arra, hogy jól előkészített repertoárral szerepeljenek a növendékeim, így lehetőségük nyílik a koncert közben mozgósított energiát az élményszerű előadásra fordítani. Ennek alapvető feltétele, hogy a zeneművet a tanítványok képességeihez mérten, közösen választjuk ki, úgy, hogy az tükrözze személyiségüket.

„Világos célok, releváns visszajelzés, egymással egyensúlyban álló feladatok és képességek esetén a szinkronicitás, a tevékenységgel való eggyé válás, a pszichés energia maradéktalan igénybevétele valósulhat meg, amikor egész lényünk, testünk és lelkünk optimális működési állapotba kerül, amit élményszinten »áramlatként« vagy tökéletes élményként tapasztalunk meg” (Oláh 1999:15) Ez az élmény a legerősebb motiváció, amely erősíti a szereplési vágyat, és leküzdhetővé teszi a vizsgaszorongást.

A lámpaláz okai

Gyakorló zenetanárként számtalanszor találkoztam az „*otthon még ment*” jelenséggel. Ez azt jelenti, hogy a tanítvány megszokott környezetben, a családtagok előtt hibátlanul el tudta játszani a zeneművet, azonban órai körülmények között a szöveg és technikai biztonság olyannyira megingott, hogy a zenei megvalósításra már nem jutott energiája. Ekkor, kivétel nélkül, minden növendékem magát hibáztatta, ugyanakkor nem tudták megmagyarázni a teljesítményromlás okát.

A különböző környezeti tényezők jelentős zavaró hatással bírnak a gyakorlás során elmélyített feltételes reflexláncok lejátszódásában. (Duffek 2015) A zongoristák esetében az, hogy nem tudják magukkal vinni a hangszerüket, állandó alkalmazkodásra vannak ítélve, a zenészlét velejárója. További külső tényező, a szokatlan környezet, ahol a legbanálisabb impulzus, mint az otthonitól eltérő világítás, akusztikai sajátosságok, vagy akár illatok is megzavarhatják a koncentrációt.

Varró Margit (1989) a lélektani játékgátlások okát a belső történések elégtelenségére vezette vissza. A zenei előadáskor ezek a belső történések tudatalattiak maradnak, viszont, ha ez a gyorsan zajló folyamat zavart szenved, az szövegtévesztést eredményez. Saját példával tudom ezt bemutatni. Wolfgang Amadeus Mozart egyik variációjában egy díszítést sehogy sem sikerült hiba nélkül eljátszanom. Hiába a sok gyakorlás, úgy éreztem, egyre bizonytalanabb az adott zenei terület. Már előre rettegettem, hogy a koncerten sem tudom majd megoldani. Végül lelassítva, hangszer nélkül sokszor átgondoltam a virtuóz szakaszt, és világossá vált, hogy a gátlást a helytelen időelképzelés okozta, azaz a kivitelezés tempója meghaladta a zenei elképzelés sebességét. Habár ez a tempóforszírozás nem volt szembetűnő, de épp olyan fokúnak bizonyult, amely egyfajta görcsöt eredményezett. Ezzel a szemléletváltással sikeresen orvosoltam a problémát.

A tanár túlzott elvárása – amikor a növendék képességeihez igazított, megfelelő mértékű kihívás feltétele csorbul – szintén szorongáshoz, koncerthelyzetben instabil teljesítményhez vezet. A növendék próbál megfelelni a képességeit meghaladó elvárásoknak, azonban ez idővel felőrli a motivációját, hisz soha nem tapasztalhatja meg azt a felemelő érzést, „*aminek következtében megváltozik az időérzékelése, és vég nélkül is megmaradna ebben a belefeledkezett állapotban [...]*” (Csíkszentmihályi 2010:120.) A tanár a sikerhajszolás közben megfosztja növendékét a koncertezés lényegétől. A hangverseny szereplés csupán egy végrehajtandó feladat színvonalára csökken, ami a lámpalázzal való küzdelemről szól.

„Ezek a tanárok annyira vágyják a tökéletes megoldásokat, hogy minden olyan esetet, amikor eltérést tapasztalnak az ideálisan elképzelhető megoldástól, tragikus fogyatékoságnak tekintenek, és így is közvetítik tanítványuk felé.” (Duffek 2015:142)

Varró Margit szerint a kisebbségi érzésből fakadó lámpaláz egyik példája, a szülők *„ostoba bánásmódja”*. (Varró 1989:265–266)

Sokéves tanítási gyakorlatom alatt sajnos én is találkoztam olyan szülővel, akik sportot űztek abból, hogy minél több versenyen szerepeljen a gyermekük. Ez a tanuló mentális és a fizikai egészségét is komolyan veszélyeztetheti, hisz a gyermeknek a napja is 24 órából áll, és a folyamatos felfokozott munkatempó felemésztja az energiáit. Nincs ideje a feltöltődésre, az egyszerű semmittevéésre, amikor csak azzal a tevékenységgel foglalkozik, ami kikapcsolja, amiben elmerül.

A zeneiskolában különös figyelemmel kell lennünk az értékelés stílusára. Az egyéni oktatás sajátossága, hogy a növendékek felkészülésének minőségét óráról órára ellenőrizhetjük, és ez az önkontroll fejlesztésének a legjobb eszköze. Miután elhangzott a zenemű, rendszeresen kérem a tanítványimtól, hogy mondják el véleményüket a produkcióról. A cél, hogy ne csupán a tévesztéseket tudják felidézni, hanem azokat a zenei megoldásokat is, amelyekkel elégedettek voltak, és természetesen azokat is, amelyeket a következő eljátszás alkalmával javítanának.⁸ Meglepő, hogy ez még egy makulátlan teljesítményt nyújtó diáknak is milyen nehéz feladat. A túlzott önkritika különösen pubertás korra jellemző. *„A művészetek iránt vonzalmat érző kamaszoknál a kamaszkor lehetséges identitászavarai és a művészt jellemző sajátos lelki alkat problémái összeadódnak, ugyanakkor a művészet gyakorlása a személyiségre fejlesztően hat. A művészettel foglalkozó egyrészt élményein keresztül jobban megismeri személyiségének szélsőségeit, másrészt a művészi tevékenységgel fejlődik az önismeret és az önmegvalósítás.”* (Bredács 2014:171) Ebben az időszakban még inkább fontos a zenetanár empatikus, segítő kritikája. Kis túlzással azt is mondhatnám, hogy hibázni ér, hiszen nem vagyunk robotok, számos, korábban említett tényező befolyásolja az előadást, viszont fontos és tanulható, hogy a tévesztést ne kövesse pánikreakció. E hozzáállás megalapozása az alapfokú zeneoktatás egyik legfontosabb feladata, és egyben kiváló helyszíne, hisz az egyéni órák lehetőséget adnak arra, hogy a tanár az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével minden tanulónak külön tervet dolgozzon ki, a kognitív, affektív és a pszichomotoros területek fejlesztésére.

---

⁸ Fontosnak tartom, hogy először a jó megoldásokat sorolják.

Gondolatok a rezilienciáról

„A reziliencia nem más, mint rugalmas ellenállóképesség, azaz olyan képesség, amely lehetővé teszi, hogy erőteljes, meg-megújuló vagy akár sokszerű külső hatásokhoz az egyén sikeresen adaptálódjék, és gyorsan vissza tudja nyerni eredeti, jó állapotát, testi-lelki szenvedés vagy nehéz élethelyzetek átélése után.” (Connor és Davidson 2003 idézi: Fülöp 2019:179)

A rezilienciát Vasziliy Blumenstein és Nyikolaj Hudadov (1980) jelentős személyiség-tulajdonságoknak nevezi többek között a versenyzők következő személyiségjegyei alapján:

- a kitűzött célra törekvés,
- stabilitás a verseny közben jelentkező kudarcokkal és a kedvezőtlen körülményekkel szemben.

A következő táblázat részletes összefoglalója azoknak az adaptív képességeknek, melyek birtokában eredményesen kezelhető a szereplési szorongás, egyúttal kijelöli a pedagógus számára a hatékony segítségnyújtás területeit.

2. táblázat. Karen Reivich és Andrew Shatte, illetve Paul Ch. Donders reziliencia-modelljének, valamint Oláh Attila pszichológiai immunkompetencia modelljének szerkezete.

Reivich és Shatte reziliencia-modellje Forrás: Reivich és Shatte, 2002	Donders reziliencia-modellje Forrás: Donders, 2019	Oláh Attila pszichológiai immunkompetencia modellje Forrás: Oláh, 2005
<p>ss1. Pszichikum</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pszichikai rugalmasság – kitartás – pszichikus erő <p>2. Mentalitás</p> <ul style="list-style-type: none"> – mentális rugalmasság – figyelem – több szempont beépítése <p>3. Érzelmek</p> <ul style="list-style-type: none"> – érzelmi rugalmasság – érzelmi önszabályozás <p>4. Spiritualitás</p> <ul style="list-style-type: none"> – spirituális rugalmasság – elkötelezettség az értékek iránt – mások értékeinek és elképzeléseinek tolerálása 	<p>1. Érzelmi stabilitás</p> <ul style="list-style-type: none"> – megbékélés a múlttal – megbocsátás tanulása <p>2. Reális optimizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> – a bizalom elnyerése – az önbizalom fejlődése – hálás életvitel – egészséges örömök <p>3. Problémamegoldás</p> <ul style="list-style-type: none"> – fókuszálás – konstruktív elemzés – improvizáció <p>4. Egyéni képességek kamatoztatása</p> <ul style="list-style-type: none"> – egyéni képességek felismerése – fejlesztése – kamatoztatása – mesterré válás <p>5. Önfegyelem</p>	<p>1. Megközelítő-monitorozó alrendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> – optimizmus – koherenciaérzék – növekedésérzés – kontrollérzés – öntisztelet – személyes forrásmonitorozó képesség – társas forrásmonitorozó képesség <p>2. Mobilizáló-alkotó-végrehajtó alrendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> – személyes forrásmobilizáló képesség – társas forrásmobilizáló képesség – személyes forrásteremtő képesség

	<ul style="list-style-type: none"> – húsmérföldes út – egészséges életvitel (testmozgás, alvás, táplálkozás) – elcsendesedés 6. Tudatosság és szenvedély – egészséges tudatosság – szenvedély, hobbi – értelmes cél 7. Egészséges kapcsolatok – kedvesség – empátia – kapcsolatépítés 	<ul style="list-style-type: none"> – társas forrásteremtő képesség 3. Önszabályozó alrendszer – kitartás – szinkronképesség – impulzivitáskontroll – érzelmi kontroll – ingerlékenységgtátlás
--	--	---

Forrás: Bredács és Takács 2020:71

Különösen versenyre készítés során, amikor a szereplési rutin megszerzése miatt a diák számos hangverszenyen játssza el repertoárját, valamint az otthoni gyakorlás időtartama is megsokszorozódik, fontos, hogy milyen rugalmasan képes alkalmazkodni a felfokozott munkatempóhoz. Ez az időszak megterhelő a család számára is, hiszen az órarend szerinti időpontokon kívül még a versenyfelkészítő foglalkozásokat is be kell építeni a napi tevékenységekbe. A növendék önmagával szemben állított elvárásai megnőnek, hiszen szeretne a lehető legjobban felkészülni, és egy-egy kevésbé sikerült előadás után hajlamos eltúlozni a hibákat. Az, hogy milyen gyorsan tud átlendülni a pillanatnyi hullámvölgyön, tulajdonképpen a reziliencia fejlődésének képessége, és az eredményes felkészítés egyik fontos eleme.

Mit tehet a tanár?

A szereplés sikerének egyik legfontosabb kritériuma, hogy növendékünk képességeinek megfelelő anyagot jelöljünk ki. Különösen az első szereplés alkalmával célszerű könnyebb darabot választani.

Elegendő mennyiségű és fokozatosan nehezedő szereplési lehetőséget biztosítunk. A koncertszituációt modellezhetjük is, melynek egyik módja, ha videófelvételt készítünk az órán. Annak, hogy rögzítjük a produkciót, nem csak módszertani haszna van, hisz a felvételt elemezve csiszolható az előadás, hanem a szereplést kísérő vegetatív folyamatokat is stimuláljuk.

A megfelelő repertoárt kiválasztása mellett fontos, hogy elég időt hagyjunk a koncertanyag tökéletesítésére, azonban ügyelni kell arra is, hogy a tanítvány a darabokat ne

játssza túl. A normáltól eltérő, rövidebb tanulási fázissal óriási traumát kockáztatunk, viszont az anyagot nem lehet a végtelenségig sem gyakorolni. A formaidőzítés a sikeres produkció elengedhetetlen feltétele. Ezt azért kell megemlíteni, mert a nyilvános szereplésre készítés egyik legfontosabb tanári kompetenciája, az időhatékony munkafolyamat megtervezése. Különösen verseny kapcsán gyakori probléma, hogy a felkészülés hosszú időintervalluma (4-6 hónap) alatt fenntartsuk növendékünk motivációját. Vizsgálatok igazolták, hogy az aktív tanulási idő növelésével a teljesítmény színvonala is emelkedik, azonban egy pont után pihenésre van szükség. Ez az iskolai tanulás Caroll-féle modellje, amely a tanári differenciálást a tanulási idő különbözőségeihez köti. (Lukács 1992, ugyanezt idézi: Báthory és Falus 1997) Érdemes tehát kalkulálni a vizsgaanyag „*pihentetésével*” és ismétlésével is, ezáltal újabb, hatékony impulzusok és perspektívák segítik megtartani a növendék aktív figyelmét. A repertoár kiválasztása mellett számolni kell a hátráltató tényezőkkel is például egy betegség, amely megszakíthatja a munkát, megterhelőbb iskolai feladatok, melyek befolyásolják a gyakorlás mennyiségét és minőségét. Amennyire lehetséges, törekedni kell arra, hogy a diák stabil emocionális bázissal üljön ki a pódiumra, érezze, hogy felkészült, a rendelkezésre álló időt produktívan használta.

Ahogy az élsportban, úgy a zenetanulásban a teljesítményt számos kognitív és személyiségbeli tényező befolyásolja. A koncerten gyakorlatilag mindenki felkészülten lép a pódiumra, azonban a produkció sikerében a mentális tényezők játszó a legfontosabb szerepet. (Gulyás 1983, Nábrádi 2015) A támogató háttér megteremtése ezért elengedhetetlen. „*A szorongás keltette regresszív állapotban fontos a megbízható társ, aki bizonyos fókig szülői szerepben van. A közelség, a fokozott figyelem, az érzelmi odafordulást kifejező biztatás ilyenkor szorongáscsökkentő pszichológiai gyógyszer [...]*” (Buda 2002:377–378) A tanári szerep komplexitását mutatja, hogy a szakmai fogások átadásán túl, segítő társa a növendéknek. Feladata nem ér véget a zeneművek technikai kidolgozásával, stabil érzelmi védőhálót kell nyújtania.

Csíkszentmihályi Mihály (2010) az oktatási sikerek kulcsát szintén a támogató légkör megteremtésében látja, mely szerint nem elegendő a pusztán információátadás, legalább annyira fontos, hogy a diákok örömeiket leljék abban, amit csinálnak.

Minden osztályhangverseny, növendékhangverseny a közös munka formatív értékelésének állomása, amely alkalmat ad arra, hogy a tanítvánnyal együtt kiértékeljük a produkciót. Itt a tanár nem az ítéző, hanem a segítő társ szerepét tölti be. Fontosnak tartom a

pozitív megerősítést, ezért először mindig az elhangzott, jó megoldásokat vesszük számba, ezután elemezzük a további, gyakorlást igénylő feladatokat.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a tanítási folyamatot egyszer le kell zárni. Gyakori jelenség, hogy a mester közvetlenül a szereplés előtt, a pódiumra lépés pillanatáig instruálja a növendéket, ezzel gátolva a teljesítményhelyzetre való érzelmi hangolódást. Kovács Sándor a szereplést megelőző néhány napon már kevés gyakorlást javasol, épp a formaidőzítés miatt. *„Úgy oszd be a gyakorlásodat, hogy a munkaképességed és a frissességed legnagyobb foka a hangverseny órájára essék.”* (Kovács 1960:59)

Összefoglalás

Zeneiskolásként, és a másik oldalról, pedagógusként is többször átéltem a koncerthelyzet sajátos hangulatát. Egy-egy produkció mögött hosszú hónapok kitartó, következetes munkája van, így természetes, ha a diák és a tanár is a legjobb formáját szeretné nyújtani a szereplés napján. Ez az időszak a tanulónak és mesterének is a fokozott egymásra figyelés periódusa. A zeneiskola nem csupán lehetőséget kínál, de pedagógiai programja kötelező szereplési alkalmakat is előír. Ezt a növendékek gyakran teherként élik meg. Zenetanárként az egyik legfontosabb feladatomban tartom, hogy ezen a hozzáálláson változtassak. Felelősségemnek érzem, hogy a gyerekek megértsék, az izgalom a koncertszituáció természetes kísérője, nem szükséges elnyomni, hanem helyes irányba terelve a szereplés jó élménnyé válhat. Tanulmányomban ehhez a munkához adok támpontokat. Bemutatom a stresszhelyzetre adott vegetatív reakciók mechanizmusát. Gyakorlati példán szemléltetem a vizsgaszorongás kialakulásának folyamatát, melynek állomásai egyben beavatkozási pontok is, ahol segítséget nyújthat a zenetanár. Végül, a teljesség igénye nélkül, összegyűjtöttem néhány jó tanácsot a felkészülés időszakához. Szándékosan emeltem ki a munkafolyamat *„hogyan”* aspektusát, mert hiszek abban, hogy olykor a képességet látszólag meghaladó feladattal is megbirkóznak a diákok, ha támogató légkörben dolgozhatnak.

Felhasznált szakirodalom

Rita L. Atkinson, Richard C. Atkinson, Edward E. Smith, Daryl J. Bem, Susan Nolen-Hoeksema (1999): Pszichológia. Osiris Kiadó, Budapest.

Báthory Zoltán, Falus Iván (1997): Pedagógiai Lexikon I. kötet. Keraban Könyvkiadó, Budapest.

Vaszilij Blumenstein, Nyikolaj Hudadov (1980): A sportoló személyiségjegyi és a sikeres sporttevékenység. In: Nádori László (szerk.): Az edzés és versenyzés pszichológiája. Medicina, Sport, Budapest.

Bredács Alice (2018a): A pszichológiai immunitás és a megküzdő képesség fejlesztése a művészetpedagógia eszközeivel: problémák és lehetőségek. Parlando zenepedagógiai folyóirat (60) 1. Letöltés: https://www.parlando.hu/2018/2018-1/Bredacs_Alice.pdf 2024.01.02.

Bredács Alice (2020b): Beszámoló a Moholy-Nagy vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása projekthez kapcsolódó pszichológiai immunrendszer utómérési eredményeiről (1. rész – a vizsgált sokaság bemutatása és a középiskolások eredményeinek elemzése), Parlando. 5. https://www.parlando.hu/2020/2020-5/Bredacs_Alice.pdf 2024.01.02.

Bredács Alice (2020b): Beszámoló a Moholy-Nagy vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása projekthez kapcsolódó pszichológiai immunrendszer utómérési eredményeiről (2. rész – Az általános iskolások eredményeinek elemzése), Parlando, 6. URL: https://www.parlando.hu/2020/2020-6/Bredacs_Moholy-Nagy.pdf 2024.01.02.

Bredács Alice (2014): A 14–16 éves, művészeti képzésben részesülő tanulók pszichológiai immunkompetenciája és az eredmények hasznosítása a művészeti nevelésben. In: Szabolcs Éva és Garai Imre (szerk.): Neveléstudományi kutatások közben – válogatás doktori hallgatók munkáiból – a pedagógusképzés megújítása – alapozó tanulmányok. Eötvös Kiadó, Budapest. Letöltés: http://www.eltereader.hu/media/2014/12/Szabolcs_Garai_Nevelestud_READER.pdf 2024.01.02.

Bredács Alice és Takács Kíra (2020): A stresszel való megküzdőképesség fejlesztése az iskolában a reziliencia és a pszichológiai immunitás eszközeivel. Iskolakultúra 30 (3). Letöltés: <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33037/32573> 2024. 01.02.

Buda Béla (2002): A mentálhigiéné szemléleti és gyakorlati kérdései. Animula Kiadó, Budapest.

Charles S. Carver, Michael F. Scheier (2006): Személyiségpszichológia. Osiris Kiadó, Budapest.

Chieftetz Anna (2018): Minden a pszichológiáról: izgalmasan és látványosan. Bookline, Budapest.

Csíkszentmihályi Mihály (2010): Tehetséges gyerekek. Nyitott Könyvműhely, Budapest.

Duffek Mihály (2015): Zongora szakmódszertan személyes hangolásban. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

Fülöp Márta (2019): A versenyek és a versengés szerepe a tehetségek kibontakozásában. In: Bajor Péter, Balogh László, Bucsi Szabó Zsolt, Polonkai Mária, Révész György Béla (szerk.): A tehetség kézikönyve. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest. Letöltés: https://tehetseg.hu/sites/default/files/kezikonyv/nk_mind_0.pdf 2023.06.14.

Donald O. Hebb (1995): A pszichológia alapkérdései. Gondolat–Trivium, Budapest.

Kovács Sándor (1960): Hogyan gyakoroljunk? Zeneműkiadó Vállalat, Budapest.

Nábrádi Zsófia (2015): A sport és a testedzés pszichológiája. In: Balogh László (szerk.): Bevezetés a sportdiagnosztikába. Campus Kiadó, Debrecen. Letöltés: https://sportsci.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/bevezetes-a-sportdiagnosztikaba.pdf 2023.12.12.

Oláh Attila (1999): A tökéletes élmény megteremtését serkentő személyiségtényezők serdülőkorban. Iskolakultúra 1999/6–7 Letöltés: <https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/19076/18866> 2024.01.02.

Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja Letöltés: http://zeneiskolapecs.hu/images/Alapdokumentumok/2021-2022/Pedag%C3%B3giai_Program_P%C3%A9cs_Liszt_2021.09.02-t%C5%91.pdf 2024.01.03.

Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola–Alapfokú Művészeti Iskola Helyi Tanterve Letöltés:
http://zeneiskolapecs.hu/images/Alapdokumentumok/2021-2022/Pedag%C3%B3giai_Program_P%C3%A9cs_Liszt_2021.09.02-t%C5%91.pdf
2024.01.04.

Stanislas Dehaene (2022): A rugalmas agy – Miért tanulunk hatékonyabban, mint a gépek?
Typotex Kiadó, Budapest.

Varró Margit (1989). Zongoratanítás és zenei nevelés. Editio Musica, Budapest.

Márfi Rita

CURRICULUM VITÆ

Márfi Rita 1978. október 8-án született, Kecskeméten. Általános iskolai tanulmányait Páhin, zenei tanulmányait a kiskőrösi Állami Zeneiskola Zongora szakán végezte, majd 1993-ban sikeresen felvételizett a kecskeméti Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolába. Ezt követően 1997-től a debreceni Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán (jelenleg Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar) folytatta tanulmányait, zongoratanár-kamaraművész diplomáját 2001-ben vette át.

Oklevele megszerzését követően Debrecenben, a Muzsikáló Egészség Alapítványi Alapfokú Művészetoktatási Intézményben kezdte meg zenetanári tevékenységét, ahol a növendékek hangszeres kompetenciáit a zenei munkaképesség gondozás technikáival is fejlesztette. A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pedagógia tanár szakán 2002 és 2006 között folytatta tanulmányait, majd 2007-ben szakvizsgázott pedagógus (tehetségfejlesztés, tehetséggondozás) oklevelet szerzett. Ezt követően 2013-ig a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán (jogutódja a Debreceni Református Hittudományi Egyetem) zongora tárgyat tanított az ének-zene műveltségterület hallgatóiának, emellett 2007-től 2013-ig a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – AMI tanáraként korrepetíció és zongoratanári feladatköröket látott el. A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán, 2011-ben okleveles zongoratanár szakképzettséget szerzett.

Márfi Rita 2013-ban családjával Pécsre költözött. A régióban először a komlói Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskolában kapott státuszt. Ezt követően, 2014-től a mai napig a Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola zongoratanáraként tevékenykedik. Gyakorlatának szerves része a zenei versenyekre történő felkészítés, növendékei országos és nemzetközi megmérettetéseken értek el helyezéseket. E munka során rendkívül fontosnak tartja a technikai tudás mellett, a mentális erőforrások mozgósítását és fejlesztését, melyről már több dolgozatot is írt. Az alapfokú hangszeroktatás mellett 2017-től a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet óraadó oktatója, zongora kötelező tárgyat tanít.